

קאוצ'ינג על פי הקבלה, חלק ב' · שיעור שישי: השוואת הצורה

ובו תדבק

שיעור 6 מתוך 10 בקורס קאוצ'ינג על פי הקבלה, חלק ב'. הסרטון המלא, ומתחתיו השיעור כתוב ומעובד לקריאה.

מן הבחירה אל הדבקות

התורה מצווה אותנו "ובו תדבק" (דברים י, כ), ובשיעור הזה נלמד מתוך מאמר לסיום הזוהר של בעל הסולם מהי הדבקות הזאת: חיבור רוחני שאינו תלוי בזמן ובמקום, ונוצר רק מתוך השוואת הצורה, במוח ובלב. נראה כיצד אדם שנברא כולו רצון לקבל יכול להפוך לרצון להשפיע בכוח התורה והמצוות, ומהו מקומו של הדור שלנו, שבו כבר ניתן לנו מצד ה' כל האור, ונשאר לנו להכשיר את עצמנו לקבל אותו.

בשיעור על הבחירה עמדנו על כך שרוב מה שאנחנו הוא ירושה. אנחנו העתק של הורינו, והם העתק של הוריהם, ועיקר הבחירה שבידינו הוא בחירת הסביבה: החברה, הרב, הספרים. ומי ששותל את עצמו במקום הנכון ומתחבר אל עולמם של רבי שמעון בר יוחאי ושל האר"י הקדוש, זוכה למה שנאמר "והיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול" (תהלים א, ג). ההרגל נעשה אצלו טבע, ונכנסות בו תכונות חדשות שלא קיבל מן הבית.

מכאן אנחנו מטפסים. עד עכשיו הסתובבנו, כמו שאומרים, בחלקו התחתון של ההר, ומעתה מתחילים לעלות באמת. הפרק שלפנינו הוא מן החשובים שבעבודת ה', והוא דורש ריכוז והתבוננות.

להידבק באש אוכלה

גם הפעם אנחנו לומדים מתורתו של בעל הסולם, רבי יהודה לייב הלוי אשלג. כשסיים לפרש את כל ספר הזוהר בפירוש הסולם, נשא דברים לרגל סיום הדפסת הזוהר עם הפירוש, והם נקראים מאמר לסיום הזוהר. בפתח דבריו הוא עומד על שאלה פשוטה.

כתוב בתורה "את ה' אלהיך תירא, אתו תעבד ובו תדבק" (דברים י, כ). רובצת עלינו, בני אדם קרוצי חומר, מצווה מופלאה: להידבק בקדוש ברוך הוא. וכבר עמדו חז"ל על הקושי שבדבר, שהרי נאמר "כי ה' אלהיך אש אכלה הוא" (דברים ד, כד), ואין בשר ודם יכול להידבק באש אוכלה. ותשובתם, כפי שמביא אותה בעל הסולם: "הדבק במדותיו. מה הוא רחום, אף אתה רחום. מה הוא חנון, אף אתה חנון" (מאמר לסיום הזוהר, על פי ספרי דברים מט ושבת קלג, ב).

וכאן מקשה בעל הסולם. לכאורה הוציאו חז"ל את הכתוב מפשוטו. אילו היה כתוב להידבק בדרכיו, היינו מבינים שהכוונה למידותיו, לרחום ולחנון. אבל הכתוב אומר ובו תדבק, בו עצמו. ועוד צריך להבין מדוע דווקא ההליכה במידותיו היא שיוצרת את הדבקות ואת ההתמזגות בבורא יתברך.

בלי זמן ובלי מקום

התשובה של בעל הסולם היא יסוד גדול. יש הבדל מוחלט בין חיבור בעולם החומר לבין חיבור בעולם הרוח. בעולם החומר כל המושגים שלנו של חיבור ושל פירוד תלויים בזמן ובמקום. אנשים שיושבים יחד באולם אחד מחוברים, כי הם נמצאים באותו זמן ובאותו מקום. כשייגמר המפגש, כל אחד יעלה לרכבו ויסע לדרכו, הזמן והמקום ישתנו, וייווצר פירוד.

ברוח, אומר בעל הסולם, זה עולם אחר לגמרי. החיבור שם אינו קשור לזמן ואינו קשור למקום, ואת החיבור ואת הפירוד יוצרת מציאות שנקראת השוואת הצורה. וכלשונו: "השוואת הצורה, שיש בין שני רוחניים, מובנת לנו כדביקות. ושינוי הצורה, בין שני רוחניים, מובן לנו כפירוד" (מאמר לסיום הזוהר).

צורה היא מלשון ציור, הפנים של הדבר. לאדם יש גוף ויש נשמה, והנשמה היא הצורה. כשיש השתוות צורה בין שניים, פירוש הדבר שהציור הפנימי שלהם שווה, שהפנימיות שלהם שווה.

כך נוצרת אהבה בין בני זוג. היא נוצרת כששניהם אוהבים אותו דבר. ברגע שהם אוהבים אותו דבר, הם השתוו בצורה, וזה מה שמאחד אותם. וכך כותב בעל הסולם: "כי מפני שהאחד אוהב, כל מה שחבירו אוהב, ושונא, כל מה שחבירו שונא, נמצאים דבוקים זה בזה, ואוהבים זה את זה" (שם).

סיפר לי פעם אדם על מישהו שהגיע בטעות למקום זר ומרוחק, ושם התברר שהאיש החשוב במקום הוא, כמוהו, איש ג'ודו. השניים ישבו יחד שעות ארוכות ודיברו על ג'ודו. מה שחיבר ביניהם היה האהבה המשותפת לאותו

וכך גם מי שבא ללמוד את הדברים האלה. אנשים אינם נפגשים במקרה סביב שיעור כזה, וגם אינם ממשיכים במקרה לטפס איתנו בהר. יש להם מכנה משותף, רצון משותף להשתפר, להתעלות ולהזדכך, והרצון המשותף הזה הוא עצמו השוואת צורה.

מה הוא רחום

ומכאן לדבקות בבורא. כדי להשוות צורה עם הקדוש ברוך הוא, אומר בעל הסולם, עליי ללכת בדרכיו. וכל דרכיו סובבות סביב חוק אחד פשוט: הרצון להשפיע. רחום פירושו משפיע, חנון פירושו משפיע, ארך אפיים פירושו משפיע. אצלו הכל השפעה. וכלשון בעל הסולם: "מה הוא יתברך, כל מעשיו הם להשפיע ולהועיל לזולתו, ולא לתועלת עצמו כלל", ומכאן: "אף אתה, כל מעשיך יהיו להשפיע ולהועיל לזולתך" (שם).

ברגע שאנחנו מתחילים להשפיע, לתת ולהעניק בכל הרבדים, אנחנו משווים את צורתנו לצורתו יתברך. לכן אין דרך אחרת לדבקות, וחז"ל פירשו את הכתוב כפשוטו ממש. דבקות רוחנית אינה יכולה להיווצר בשום דרך זולת השוואת הצורה, ומי שהולך במידותיו של הקדוש ברוך הוא, דבוק בו עצמו.

כך גם בבית. בעל ואישה שרוצים להגיע לדבקות, לאיחוד, צריכים לאהוב אותו דבר ולהתקרב זה אל זה ברצונות. מי שיש לו רצונות הפוכים צריך לכופף את עצמו. וככל שהם מתעניינים יותר בדבר אחד, כך הם נעשים אחד. וכשיש שני רצונות נפרדים, קורה בדיוק ההפך: פירוד.

וזה הפירוד ברוחניות. אם השוואת הצורה היא ללכת באותן דרכים ולרצות אותם רצונות, הפירוד הוא לרצות הפוך ולהתנהג הפוך. אדם שמתנהג באכזריות נפרד מן הקדוש ברוך הוא. בעל הסולם ממשיל זאת לגרזן שחותך ענף מן העץ. הענף נפרד מן העץ, ויש כאן הפרדה מוחלטת. וכלשונו: "שינוי הצורה פועל ברוחניות, כמו גרזן המפריד בגשמיות" (שם). כל מעשה שלנו שסובב סביב הציר של לקבל יוצר פירוד מן הבורא יתברך, ובאותו משקל כמו בחומר. העובדה שהדבר רוחני ואינו נראה לעין אינה מקטינה אותו.

ואותו דבר בזוגיות. מגיעים אליו זוגות, ולפעמים אחרי ארבעה או חמישה משפטים אני כבר רואה כמה רחוק הגיע הפירוד. הם יצרו פירוד על גבי פירוד, עד שהגיעו מים עד נפש. לאחד מהם אמרתי: זה כאילו לפני ארבע

שנים עלית על רכב ונסעת דרומה, והיא עלתה על רכב ונסעה צפונה, ואתם כבר ארבע שנים בתנועה, כל אחד בכיוון ההפוך מן השני. פער כזה קשה מאוד להשלים. וזה בדיוק מה שקורה ברוחניות.

מוחא וליבא

בעל הסולם מלמד שבהשוואת הצורה יש שני רבדים: "ויש בהשוואת הצורה האמורה, בחינת מוחא ובחינת לבא" (שם). יש רובד של מוח ויש רובד של לב. אנחנו לומדים כאן דברים גבוהים. בעזרת ה' נדע אותם תחילה, ולאט לאט הם גם יחלחלו פנימה.

ברובד של המוח עליי לחשוב את המחשבות שהקדוש ברוך הוא חושב, להשוות את צורתי לצורתו במחשבה. כביכול, כמובן. המושגים מוח ולב נאמרים כלפי מעלה רק בדרך השאלה, והם רבדים של ההשגה שלנו באלוקות. כל פעם שאני חושב מחשבה שהקדוש ברוך הוא חושב אותה, יש השוואת צורה ביני לבינו. וכל פעם שאני חושב הפוך ממנו, אני נפרד ממנו.

לדוגמה, כתוב "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג, כא). הקדוש ברוך הוא אינו רואה רע בעם ישראל. כל פעם שאדם רואה רע ביהודי, הוא חושב הפוך ממה שה' חושב. וכל פעם שהוא מוצא רע בחייו שלו, בשעה שהקדוש ברוך הוא כולו טוב, הוא חושב הפוך ממנו, וזה יוצר פירוד. וכל פעם שאנחנו חושבים כמו הבורא, אנחנו דנים את העולם לכף זכות ורואים בו את הנקודות הטובות.

זה הסוד של החשיבה החיובית. היא השוואת צורה. אצל הקדוש ברוך הוא אין אפילו רגע אחד של מחשבה שלילית, כי הוא מקור הטוב, כל השפעותיו טובות וכל מעשיו בבריאה טובים. ומה שנראה לנו אחרת, כבר עמדנו עליו בשיעורים אחרים.

וברובד של הלב, הדברים נוגעים בעיקר למעשים. מאחורי כל מעשה שלנו צריך לעמוד הרצון להשפיע. כשאני נפגש עם בני משפחתי, השאלה שצריכה ללוות אותי היא היכן אני משפיע והיכן אני מעניק, ברובד הרוחני וברובד הגשמי.

נקודה שאין בחברו

ההשפעה אינה רק בעניינים חומריים. המקובלים מסבירים, ורבי נחמן מברסלב כותב זאת בספריו, שבכל אחד מאיתנו יש מעלה שאין בחברו: "כי יש בכל אחד מישראל דבר יקר, שהוא בחינת נקודה, מה שאין בחברו" (ליקוטי מוהר"ן לד, ד). לכל אחד ניתנה מאת ה' יתברך נקודה טובה משלו. וכשאנחנו מדברים עם חבר, ואפילו כשאנחנו מיטיבים איתו בדבר חומרי, מתקיים בלי ידיעתנו מה שנאמר בקדושה, "ומקבלין דין מן דין" (תרגום יונתן ישעיה ו, ג). הנקודה שלנו משפיעה על הנקודה של החבר, והחבר משפיע בנו. וכך כותב שם רבי נחמן, שבבחינה הזאת שיש באדם יותר מחברו "הוא משפיע ומאיר ומעורר לב חברו" (שם).

וזה נעשה ממילא. אין צורך דווקא לדבר עם החבר על הנקודה הטובה שבו. כל פעולה שנעשית ביניהם מעבירה את ההשפעה. לכן מסופר על רבי נחמן מברסלב שהיה משחק שחמט עם משכילים גדולים, ולא דיבר איתם על יהדות, ובכל זאת קירב אותם. האורות שיש בנשמה משפיעים זה על זה, נרצה או לא נרצה.

ועכשיו שימו לב היטב. כשאנחנו פועלים במוח ובלב, במחשבה ובמעשה, ושניהם סובבים סביב הציר של להשפיע, אנחנו מזדככים ומתעלים לאט לאט, ונוצר מצב של השוואת צורה.

חלק אלוה ממעל

זו בעצם המטרה, תכלית החיים. בשביל זה באנו לעולם, בשביל ובו תדבק, וזו כל המציאות שלנו בעולם הזה. ואת הדרך אליה מסרו לנו אבותינו הקדושים, וקיבלנו אותה מן הקדוש ברוך הוא על ידי הנביאים: הכלי שמסוגל לזכך אותנו ולהביא אותנו להשוואת הצורה הוא התורה והמצוות.

מי שמתבונן בתורה מתחילתה ועד סופה רואה זאת. דרש רבי שמלאי: "תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים" (סוטה יד, א). בתחילתה הקדוש ברוך הוא מלביש את אדם ואת חוה כתנות עור, ובסופה הוא קובר את משה רבנו בגיא. ועוד קודם לכן מלמדים חז"ל שהקדוש ברוך הוא קישט את חוה והביא אותה אל האדם (ברכות סא, א). כל התורה כולה סובבת סביב השפעה ונתינה, ודרך התורה והמצוות עלינו להגיע אל התכלית שעליה אנחנו מדברים.

כאן מקשה בעל הסולם קושיה עמוקה, וביחד נבין אותה: לבקש דבר כזה מבריה קרוצת חומר הוא כמו לבקש ממנה ללכת באוויר.

בתוכנו יש חלק אלוקי. נאמר באדם "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית ב, ז), ובעל התניא כותב שהנפש השנית שבישראל "היא חלק אלוה ממעל ממש", ומביא מן הזוהר: "מאן דנפח מתוכיה נפח" (תניא פרק ב). מי שנופח, מתוכו ומפנימיותו הוא נופח.

וכשיצא החלק הזה מן הקדוש ברוך הוא ובא אלינו, הוא היה צריך להיפרד ממקורו כדי שנוכל לקבל אותו. ולשם כך היה צריך מנגנון שייצור את הפירוד, והמנגנון הזה הוא הרצון לקבל. לכן נבראה הנשמה כולה רצון לקבל, כדי שהחלק הזה ייפרד מן האלוקות ויעבור לנחלת האדם. בעל הסולם כותב שהנשמה היא הארה הנמשכת מעצמותו יתברך, ושינוי הצורה של הרצון לקבל הוא שהפריד אותה ממנו ועשה אותה לחלק נפרד.

ולא זו בלבד, אומר בעל הסולם. החלק האלוקי הזה נכנס אל תוך גוף, שהוא שיא הרצון לקבל: רעב, צמא, שינה, פינוק, תאוות. כל תנועה של הגוף היא רצון לקבל. וכך כותב בעל הסולם: "אין אדם יכול להזיז אבר, בלי שיפיק מזה איזה תועלת לעצמו" (מאמר לסיום הזוהר). אדם מזיז את ידו ממקום למקום כי הוא מבין שכך יהיה לו נוח יותר. לולא האינטרס הזה לא היינו זזים כלל, לא היינו נישאים, לא מגדלים ילדים ולא עושים דבר.

והאמת צריכה להיאמר. כמעט הכל אגואיזם. גם מי שנראה צדיק וחסיד, כשבודקים לעומק, הרצון לקבל פועל בו. אפילו החינוך של ילדינו אינו תמיד באמת בשביל הילדים. לא פעם אנחנו רוצים שיאמרו עלינו איזה חינוך נתנו, ושהבן שלנו לומד במקום חשוב. ואין זה מפני שאנחנו אשמים במשהו. כך נבראנו: נשמה שהולבשה ברצון לקבל, בתוך גוף.

ועכשיו, אומר בעל הסולם, באים ומבקשים מן האדם את ההפך הגמור: להפוך ממקבל במאה אחוז לנותן במאה אחוז, משפיע במוח ובלב. ובעל הסולם עצמו כותב על כך בפשטות: "אכן אני מודה, שהוא דבר קשה מאד" (שם).

תבלין ליצר

התשובה של בעל הסולם היא שאין שום אפשרות להגיע להשוואת הצורה מכוחו של האדם לבדו. יש דרך אחת בלבד, והיא קשה ומייגעת: עשיית מצוות ולימוד תורה. ולולא העסק בתורה ובמצוות לשמה, כותב בעל הסולם, "אין שום תחבולה שבעולם, מועילה לנו להפוך טבעו" (שם).

הקדוש ברוך הוא יצר את המצב הזה מראש, כמו שאמרו חז"ל: "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל, ב). ומכאן אנחנו מתחילים להבין מהו יצר הרע. תמיד קראנו לו כך, ונדמה היה לנו שמדובר באיזה יצור מפחיד. יצר הרע הוא הרצון שלנו והתשוקה שלנו לקבל כל הזמן לעצמנו. כל העבודה סובבת סביב הרצון לקבל, וקיום תורה ומצוות במלוא העוצמה הוא הכוח היחיד שמסוגל להפוך אותו לרצון להשפיע.

יש בזה כמה רבדים. יש רובד מובן, שכבר עמדנו עליו: התורה עצמה מצווה על נתינה. לא תגנוב, לא תגזול, חסד בין בני הזוג, הכל השפעות. אבל יש רובד עמוק יותר. יש בתורה אור. עד כדי כך אמרו חז"ל, כביכול בשם הקדוש ברוך הוא: "הלואי אותי עצבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב" (איכה רבה, פתיחתא ב).

אבר שחזר אל הגוף

את מעלתו של אדם שעבר את המסלול כולו וזכה להידבק בה, מסביר בעל הסולם במשל מופלא. הגוף ואבריו אחד הם. כל אבר יודע מה קורה עם שאר האברים. אם הגוף רוצה שאבר אחד יענג אותו, האבר יודע מיד ונרתם לכך. ואם אבר אחד מרגיש שצר לו המקום, הגוף כולו יודע ומעביר אותו למקום נוח. בכל רגע נתון יש קשר ישיר בין כל החלקים. הם מרגישים מה האחר מרגיש, מבינים מה האחר צריך, וכשצריך כולם נרתמים לטובת אותו חלק.

אבל אם, חס ושלום, נקטע אבר מגוף האדם, החלק הקטוע כבר אינו מקבל שום מידע. אין מסרים, אין ידיעות, אין הרגשות. הוא נפרד מן הגוף. ואם יבוא רופא ויחבר אותו בחזרה, החלק הזה ישוב לקבל מידע, להחליף מידע ולהרגיש את מה שמרגיש הגוף כולו.

כך הנשמה. היא נפרדה ממקורה בגלל שינוי הצורה של הרצון לקבל, ועוד יותר כשהתלבשה בגוף של העולם הזה. וכשאדם יוצא לדרך, עובד, משיג ומגיע להשוואת הצורה, הוא מתחיל לחשוב כביכול כמו שהקדוש ברוך הוא חושב. הוא דומה לאבר שחזר והתחבר אל מקורו, אל שורשו.

זה העונג שאנחנו מרגישים בשיעורי תורה. גם כשאנחנו מבינים הכל ואנחנו קולטים הכל, עצם העיסוק במה שאנחנו באמת צריכים להגיע אליו נותן לנו הרגשה מרוממת, הרגשה של בית. אנחנו צריכים להגיע למצב שבו

נרגיש ונבין כביכול כמו הבורא. ומחשבותיו של הקדוש ברוך הוא, אומר בעל הסולם, הן סודות התורה: "כי מחשבותיו יתברך הן סודות התורה" (מאמר לסיום הזוהר).

חבל לטובע

לתורה יש פשט, רמז, דרש וסוד, ובעל הסולם ממשיל אותה לחבל: "הדבר דומה לאדם, טובע בנהר, שחברו זורק לו חבל, כדי להצילו" (שם). הקדוש ברוך הוא ברא אותנו עם גופים, ואנחנו זרוקים בתוך הקליפות, בתוך הרצון לקבל. מה שהוא עשה הוא לזרוק לנו חבל כדי להוציא אותנו משם.

תחילת החבל, הקצה שנגיש לכל אדם, היא פשט התורה: הדברים הפשוטים, החומש, ההלכות. כולנו חייבים לעבור דרכה, וזה יכול להיות עדיין מתוך רצון לקבל, מתוך שלא לשמה, כמו שאמרו: "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ, ב). ולאט לאט אנחנו מטפסים לאורך החבל עד שמגיעים אל סודות התורה, שהם כבר המחשבה של הקדוש ברוך הוא, כביכול. המחשבה עצמה, ולא רק המעשים.

הטיפוס הזה מתבטא במדרגות הפנימיות של הנשמה: נפש, רוח, נשמה, חיה ויחידה. בעל הסולם מלמד שכל אחת מחמש המדרגות האלה כלולה גם היא מחמש: נפש דנפש, רוח דנפש, נשמה דנפש, וכן הלאה. אלה מדרגות בהשוואת הצורה. אנחנו עובדים, עמלים ומתייגעים, הרצון להשפיע גדל והרצון לקבל קטן, ואנחנו מקבלים תוספת אור, ועוד אור, ועוד אור. ובכללותו, כך כותב בעל הסולם, הן מאה עשרים וחמש מדרגות. מי שמגיע לכולן זוכה להשוואת הצורה בשלמות.

מעטים זכו לכך. זכה משה רבנו, זכו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, ובעל הסולם כותב שבעלי הזוהר, רשב"י ודורו, זכו לכל מאה עשרים וחמש המדרגות בשלמות. זכה לזה גם האר"י הקדוש. אבל מי שאינו זוכה לכל המדרגות אינו יוצא בידיים ריקות. כל מי שנמצא במסלול זוכה לפי שיעורו.

עולם מלשון העלם

עוד כותב בעל הסולם שהמדרגות האלה נקראות עולמות. מי שמשיג השגה ומגיע למדרגה מסוימת מכיר ומבין את כל מי שעמד באותה מדרגה בכל הדורות, ויש לו עמהם השגה משותפת, כמו אנשים שנמצאים בעולם אחד.

לכן יכלו בעלי ההשגה לחבר ספרים ולרשום בהם את השגותיהם ברמזים ובמשלים, בין השורות, כמו שאומרים, ומי שעומד באותו עולם מבין אותם. ומי שאינו נמצא בקומה הזאת אינו מבין מהם דבר. בשבילו זו שפה זרה, ומי שאינו מכיר את השפה אינו יכול לדבר בה.

ויש בשם עולם גם לשון העלם. הקומה שמעל האדם נעלמת מעיניו, והוא אינו מבין ממנה דבר. כמו שמי שעוד לא הגיע לעולם מסוים אינו מבין את הנעשה בו, כך גם מי שנמצא בתוכו אינו מכיר את מה שמעליו.

ואני חושב שאולי זה ההסבר לכך שאנחנו מתחברים לספרים מסוימים ואיננו מתחברים לאחרים. כשספר מדבר אליך, אתה שם, באותה קומה. וכשהוא אינו מדבר אליך, אתה עוד לא שם, והדברים נשמעים לך כסיפורים יפים בלבד. יש כאן הרגשה ויש כאן הבנה.

להמחשה, חשבו על גילאים. אדם בן ארבעים מתבונן בהתנהגות של בחור בן עשרים, והוא כבר מכיר את הסרט. הוא יודע מה הבחור יעשה, יודע שעוד מעט יתחרט ויחזור, וכמה פעמים אנחנו אומרים על ילדינו: עזבו אותו, עוד יומיים הוא יבין את הטעות. אנחנו יודעים זאת כי היינו שם. הלכנו באותה דרך ואנחנו מכירים אותה. עם השנים נוצרת בגרות, נוצרת ראייה אחרת. התבגרנו והחכמנו, וכמו שאומרים, מה שלא עשתה התורה עושה הזמן.

לכן ציוותה התורה "מפני שיבה תקום" (ויקרא יט, לב), ואיסי בן יהודה דורש: "אפילו כל שיבה במשמע" (קידושין לב, ב). גם מפני אדם זקן שאינו תלמיד חכם קמים. השנים שהלך על פני האדמה פיתחו אותו, החכימו אותו והבשילו אותו, ורצה או לא רצה, יש לו קשר עם האלוקות ויש לו מידה של השוואת צורה. העולם הזה הוא מפעל, וגם הזמן והניסיונות של החיים מזככים את האדם, לצד התורה והמצוות.

זמן נתינה וזמן קבלה

בעל הסולם מביא שנאמר פעמים רבות בזוהר שלא יהיה דור כדורו של רבי שמעון בר יוחאי עד דורו של מלך המשיח. ובימות המשיח יתקיים מה שנאמר "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט), וכל אחד ואחד יוכל לזכות לדבקות ולהשגה. החלום הזה של ובו תדבק, השוואת הצורה בשיא המדרגה, שייך לכל אחד מאיתנו. כשיגיע זמן ביאת גואל צדק, כולנו נעלה לקומה הזאת, והיא תהיה לנו קומה טבעית.

זה הסוד של המשיח, שנאמר בו "עני ורכב על חמור" (זכריה ט, ט). החמור רומז לחומר, לרצון לקבל. יהיה מצב של רכיבה מוחלטת על הרצון לקבל, רק ההשפעה תשלוט בעולם, וממילא כולנו נעלה לאותה קומה.

ועוד דבר מדהים מלמד בעל הסולם. בעולם החומר הנתינה והקבלה באות כאחת. אני נותן לך מתנה ואתה לוקח אותה, והכל קורה בבת אחת. ברוחניות זה אינו כך. וכלשונו: "שענינים רוחניים, אינם כענינים גשמיים, שבהם הנתינה והקבלה באים כאחד. כי ברוחניות, זמן נתינה לחוד, וזמן קבלה לחוד" (מאמר לסיום הזוהר). יכולה להיות נתינה, והקבלה תבוא רק כעבור כמה שנים, כי לוקח זמן עד שנהיה מוכשרים לקבל את האור.

מימי רשב"י ועד הדורות האחרונים לא היה פירוש שמבאר את הזוהר כולו. האר"י פירש, הבעל שם טוב דיבר, אבל פירוש מסודר על כל הזוהר, שבו פרושות כל מאה עשרים וחמש המדרגות, לא היה, ובעל הסולם כותב שהביאורים שקדמו לו לא ביארו אפילו עשרה אחוזים מן המקומות הקשים שבזוהר. היום יש לנו את פירוש הסולם, יש את הפירוש מתוק מדבש, ויש פירושים רבים שפירשו את הזוהר על פי כתבי האר"י ועל פי הרש"ש. כל הזוהר פרוס לפנינו עם פירושיו, כל סודות התורה, כל מחשבות ה'. מצד הקדוש ברוך הוא הנתינה כבר נעשתה. הוא נתן לנו את האפשרות להגיע להשוואת הצורה, ובעל הסולם קובע שהתגלות הזוהר בדורנו היא הוכחה ברורה שאנחנו כבר נמצאים בימות המשיח, בתחילתו של אותו דור.

ובעל הסולם ממשיך זאת לארץ ישראל. מצד ה' הארץ ניתנה לנו, אבל עדיין לא קיבלנו אותה באמת, שהרי "אין גאולת הגוף בלי גאולת הנפש" (שם). כל זמן שרבים מבני עמנו חיים לפי רוחן של תרבויות זרות ולא לפי רוח התורה, דומה הדבר לגוף שקיבלנו בלי נשמה. הנתינה נעשתה, ומה שנשאר הוא לעלות קומה ולהכשיר את עצמנו לקבלה. ואז, כותב בעל הסולם, ייבנה בית המקדש ונרגיש בשמחת הגאולה.

ואותו דבר בסודות התורה ובזוהר הקדוש. הכל כבר נמצא. מה שנשאר הוא ללמוד, להתפתח, להחכים, להתעלות ולהכין את עצמנו לקבל עוד אור ועוד אור. וכשיגיע העם לרמה שבה יהיה מוכשר לגאולה, זו תהיה הגאולה. גלות היא פירוד מה', וגאולה היא הדבקות בה'.

הכל פרוס לפנינו

וזה כל הסוד הגדול. אנשים מגיעים לפסגות ואומרים: חסר לי משהו, זה עדיין לא זה. ויכול לשבת יהודי פשוט בצריף, עם אופניים, בלי מכוניות ובלי כל המודרניזציה, והוא דבוק בה' ומתענג בכל רגע. מכוניות ובתים הם

צעצועים. מי שהיה בביתו של הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל ראה זאת בעיניו. גדול עולם, שהעולם כולו נשען עליו, השוואת הצורה במדרגה מבהילה, וראו באיזו פשטות חי. כל מה שמדבר על לקבל אינו מדבר אליו, זו אינה השפה שלו.

אין זה אומר שאי אפשר לחיות בעושר. יכול להיות אדם עשיר גדול שדבוק בה' במדרגות הגבוהות ביותר, ומשתמש בכל עושרו רק כדי להשפיע ולתת. הדברים אינם סותרים זה את זה.

זו כל העבודה של הדור הנפלא שלנו, וזו הזכות הגדולה שנפלה בחלקנו: הכל פרוס לפנינו. בדורות הקודמים לא היה דבר כזה, שאנשים יבואו וישבו לשמוע שיעורים בסודות התורה, או ישמעו שיעור כזה בנסיעה ברכב. על זה נאמר: "והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמע את דברי ה'" (עמוס ח, יא). העולם כבר רווי באגואיזם, ברצון לקבל, והוא מבקש טיפה של אמת. אנשים מחפשים אמת.

פך השמן הטהור

ויש בזה קשר לחנוכה. מצוות נר חנוכה חביבה מאוד, ואין אדם שיכול לדלג עליה. וכך פוסק הרמב"ם: "אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק" (רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ד, יב). זו מצווה מדרבנן, ובכל זאת חיובה גדול כל כך משום פרסומי ניסא (שבת כג, ב).

וכדאי להתבונן באיזה נס מדובר. כל אחד יספר את מה שמספרת הגמרא: כשנכנסו היוונים להיכל טימאו את כל השמנים, ואחרי שגברה מלכות בית חשמונאי "בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים" (שבת כא, ב).

והרי היו בתולדות עמנו ניסים גדולים מזה. לבתו של רבי חנינא בן דוסא התחלף בערב שבת כלי של חומץ בכלי של שמן, והיא הדליקה מן החומץ את נר השבת. כשראה אותה אביה עצובה, אמר לה: "מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק". ומספרת הגמרא: "היה דולק והולך כל היום כולו, עד שהביאו ממנו אור להבדלה" (תענית כה, א). מי שקבע את החוק שהשמן דולק הוא הקדוש ברוך הוא, והוא יכול לקבוע שגם החומץ ידלוק. ועל החומץ של רבי חנינא בן דוסא לא עשינו חג, אף על פי שזה נס גדול יותר. בחנוכה כבר היה שמן ליום אחד, והשמן הזה המשיך לדלוק.

זה כמו ההבדל שבנס של שרה אמנו. חז"ל אומרים עליה: "אפילו בית ולד אין לה" (יבמות סד, ב), ולכן הלידה שלה הייתה נס גמור. אישה שיש לה רחם ונפקדת לאחר זמן, הנס שבה קטן יותר.

ויותר מזה. בתפילת על הנסים אנחנו מודים על כך ש"מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים". קומץ חשמונאים ניצחו צבא אדיר של האימפריה היוונית, ואת זה לא עשינו לעיקר החג. רבים ראו בחנוכה סיפור של גבורה ושל כוח, ולא הבינו את הרעיון האמיתי.

אור מדומה

הרעיון האמיתי פשוט. יוון נלחמה בעם ישראל, כמו שאנחנו אומרים בתפילה, "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך". היא קמה נגד האור שלנו, והיא באה גם כן עם אור. היוונים לא באו עם חומר. הם באו עם הפילוסופיה היוונית, עם מוחות גדולים, ואמרו: יש לכם תורה, גם לנו יש, ויש לנו מה להציע לעולם.

המאבק הקשה באמת הוא מאבק של רעיונות, של פילוסופיות ושל אידיאולוגיות. כמה אידיאולוגיות קמו בעולם, סחפו אחריהן המונים ונעלמו כלא היו. כל רעיון שאינו מעוגן בתורה, קיומו הוא עניין של זמן. וטראו אותנו: אותן תפילין מלפני אלפי שנים, מרובעות, ואם נתעגלה פינה אחת הן פסולות, כמו שאמרו "תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני" (מנחות לה, א). אותו ספר תורה באותן אותיות, אותן ציציות, אותה שבת. הטכנולוגיה משתנה, וגדולי ישראל מסבירים לנו מה אומרת ההלכה על כל חידוש, אבל זו אותה הלכה עצמה, בפלטה של היום כמו בתנור של פעם. זו הדרך שנאמרה בשיר השירים: "צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתך על משכנות הרעים" (שיר השירים א, ח).

בתקופת ההשכלה רבים נפלו, וגם בימי יוון רבים התייוונו. הם התלהבו והתפעלו, ראו שגם שם יש אור, וחשבו שגם שם אפשר להתעלות. וזה מה שקורה גם היום. חלק גדול מן הספרות החדשה בענייני הנפש לקח מעט מאצלנו, כדי שיהיה לו מה לומר לעולם, וכל השאר דמיון אחד גדול. זה נקרא אור מדומה.

ואנחנו מדליקים את החנוכייה זכר לפך אחד, חתום בחותמו של כהן גדול. בכל דור ודור השאיר לנו הקדוש ברוך הוא צדיקים שהשמן שלהם לא נפגע ולא הזדהם, לא מתרבות יוון ולא משאר התרבויות. אצלם השמן טהור, התורה טהורה, והם מאירים לנו בכל פעם את הדרך. וזה מה שאמרו חז"ל: "ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטים, עמד ושתלן בכל דור ודור" (יומא לח, ב).

זה פרסום הנס הגדול של חנוכה: שבתוך כל החושך וכל התרבויות, אנחנו עדיין מחזיקים את הלפיד. כמה פעמים כבר הספידו את עולם התורה, ובכל פעם התקיימה ההבטחה "כי לא תשכח מפי זרעו" (דברים לא, כא).

ואני רואה בזה נס גם בימינו. ברוך ה', האורות המדומים הולכים וכלים. מה שמציעים היום לעיני הציבור הוא ברובו בידור ריק, ואין בו דבר שיכול לעמוד מול אור התורה. יש בזה נחמה. באחרית הימים יתגלה החומר בכל פשטותו, ומי שיתבונן בו יבין שאין בו תוכן ושהוא רק מעביר בו את הזמן. וכשיבוא אור התורה, יהיה קל לבחור בו, כי כבר אין שם מה למכור.

עלינו להודות לה' יתברך. לפני דורות אחדים היינו בבעיה גדולה, בימי ההשכלה וכל הרעש שלה. ומי שמבין במפה ההיסטורית רואה שסודות התורה שגילו האר"י הקדוש והבעל שם טוב ירדו לעולם בדורות שבהם החלו להתגלות גם סודות המדע. זה לעומת זה, כדי שיהיה משקל נגד, כמו שכתוב "גם את זה לעמת זה עשה האלהים" (קהלת ז, יד).

נחת רוח ליוצרו

אנחנו נמצאים בדור נפלא, וכל הזמן מכשירים את עצמנו לגאולה השלמה. כל מה שעלינו לעשות הוא להשפיע ככל האפשר. אם גילינו משהו, אם הבנו משהו, אפשר להשפיע על החברים, לשתף אותם ולהתחיל להפיץ את האור הזה שאנחנו זוכים לחוות.

לפעמים עולה בלב הרגשה: מה לי ולדברים הגבוהים האלה, הרב מדבר על עולמות עליונים ואני עוד רחוק. זה אינו נכון. עצם השמיעה ועצם ההבנה הם זכייה. אמרנו שזו נתינה, ולפעמים הקבלה לוקחת זמן. יש דברים שקיבלתי ממורי ורבותיי, ורק עכשיו הם מתחילים לרדת אליי ולהתבהר. וכך אמרו חז"ל: "לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין" (עבודה זרה ה, ב), אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה. כך גם אנחנו. זה המעבר שלנו מעולם לעולם, מהבנה להבנה, וזה הזיכור.

אבל צריך גם לדעת שאין כאן משחק. לא ייתכן שנסתובב בעולמות גבוהים ונישאר שקועים ברצון לקבל. צריך להתחיל בעבודה הזאת, להיות כנים ואמיתיים, לעצור ולבדוק מדוע אנחנו עושים כל פעולה. ואפילו אם אדם נמצא שם רק בשלושים או ארבעים אחוזים, עליו להתחיל להכניס אל תוך מחשבתו: אני עושה את זה על מנת

לעשות נחת רוח לה' יתברך. אני מיטיב עם הילד, עם אשתי, והאישה מיטיבה עם בעלה, לא מפני שהוא כל כך גדול, אלא מפני שה' ציווה, ויש לו יתברך שמחה מכך. איך ולמה, זה אינו עניין שלנו. כך גילו לנו רבותינו. אנחנו נמצאים בדור שבו נתן לנו הקדוש ברוך הוא את האפשרות. הדברים כתובים ומפורסמים, נגישים לכל מי שמבקש אותם, ואנחנו מוכשרים לכך. הנתינה מצד ה' כבר נעשתה. מה שנשאר הוא הקבלה. יהי רצון שנזכה להפנים את מה שלמדנו, להכשיר את עצמנו לקבלת האור הנפלא הזה ולהשוואת הצורה בכל מאה עשרים וחמש המדרגות, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו.

המימד הנוסף · הרב יוסף ביטון שליט"א

050-590-1349 · ravbiton.com · קאוצ'ינג על פי הקבלה, חלק ב', שיעור 6